

Att resa före järnvägens tid

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 22-2015
från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

Jag har nedkommit

Som jag i korthet nämnde i förra Nyhetsbrevet har min nya bok "På räls över Hallandsås under 130 år" nu utkommit.

I december får vi uppleva att det skrivs historia i Bjäre. Den 130-åriga epoken, järnväg över åsen, går till historien. Vi går in i en ny – tunnelepok.

De gångna 130 åren utgör en intressant – närmast dramatisk – del av vår historia. Det är bara att se sig omkring på de tekniska saker vi omger oss med och som i så hög grad har påverkat våra liv. Praktiskt taget allt har tillkommit efter 1885. Elektriciteten, förbränningsmotorn, radion, mängden av redskap vi använder i våra arbeten och i hemmet, TV, dator.

Järnvägen var en av alla dessa nyheter som förändrade våra livsbetingelser.

Intresserade lokförare

Dagligen får jag nu brev från järnvägsintresserade personer i hela landet. De vill beställa min bok. Många ger kommentarer kring denna lilla bit av det svenska järnvägsnätet. Särskilt intressant är att läsa breven från lokförare, som har gjort turen över åsen många gånger. De skildrar dessa turer ungefär som att "*åsen var ju mycket vacker men den var besvärlig att ta sig över.*"

Absolut sista resan...

Vid midnatt den 4 november stängs järnvägen över Hallandsås. För alltid. "Ljuset släcks". Den 130-åriga epoken är över. En ny tid stundar för tågresenärerna.

Under de allra sista timmarna kommer jag att delta i en tågresa på vår gamla järnväg. Det är Sveriges Järnvägmuseum i Gävle, som arrangerar denna "Avskedstur". Detta det absolut

sista tåget över åsen startar i Ängelholm , passerar Båstad och går till Laholm. Där gör man helt om. Åker tillbaka via Båstad.

I Båstad blir det då ett uppehåll för att ge plats åt en avskedsceremoni på stationen. Tack och farväl till järnvägen över åsen.

Det finns t.o.m en tidtabell för detta uppehåll: 22.42-23.02.

Därefter går färden vidare över åsen till Ängelholm, dit man anländer kl.24.00.

Precis innan "ljuset släcks....".

Min bokhandel

Boktitel	Ord.pris	Rea-på-rea-på-rea-pris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	330	70
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	330	140
På räls över Hallandsås....(ny)	350	

Föreläsning på hemmaplan

Söndagen den 8 november är det dags för mig att berätta och visa bilder om "På räls över Hallandsås under 130 år". Det sker i regi av "min egen" förening – Torekovs Föreläsningsförening. Således "hemmaplan" för min del. Även lokalen är i högsta grad hemmaplan. Hovs församlingshem. Gångavstånd från platsen där jag bor. Tid: 8 november kl. 18.30.

Från min fotbollstid minns jag, att hemmaplan alltid sågs som en stor fördel. Visst är det en fördel även när man skall stå i talarstolen. Man slipper långa bilresor i vintermörkret. Men framför allt är det nervöst. Framför mig sitter ju idel vänner och bekanta. Kunniga.

Intresserade...Nervöst. Nervöst.

Jag försöker trösta mig med att det där med nervositet inför framträdande på hemmaplan är jag inte ensam om.

T.o.m. med en som spelade i en helt annan division än vad jag gör och som agerade på en långt, långt högre nivå än jag blev nervös inför att framträda på hemmaplan.

Birgit Nilsson sa ofta, att "det är mer nervöst att sjunga i V. Karups kyrka än på Metropolitan i New York. Här sitter ju alla mina släktingar och alla vänner från ungdomstiden"!

Jag fick ofta höra detta när vi förberedde konserterna i V. Karups kyrka, och jag är övertygad om att hon verkligen menade dessa ord. Vi försökte tillsammans "bota" nervositeten med att ägna ÄNNU större omsorg om själva arrangemanget. Vi var båda lika angelägna om att bjuda publiken på det bästa tänkbara. Såväl konstnärligt som miljömässigt.

Var/hur hämtar jag förbeställda ex. av boken

Svar: håll utkik efter ett meddelande som kommer inom kort i din mailbox. Där anges en lång rad tillfällen med boksignering, Öppet Hus, föreläsning m.fl. möjligheter. Dessutom finns ju alltid möjligheten att ta en direktkontakt via mejl eller tel. Kolla även min hemsida

www.bjareforlaget.com

Bor du på annan ort och vill beställa för att få boken skickad är det bara att skicka ett mejl om detta till mig, kalle@bjarenet.com

Förändring för bjäreborna

Liksom fallet var på andra håll i landet där järnvägen introducerades på 1800-talet, var det mycket som förändrades. Produkter **från** Bjäre kunde lättare och snabbare transporteras till avlägsna mottagare. Varor kunde lättare transporteras **till** Bjäre - exempelvis konstgödning, kol, koks, kaffe och diverse exotiska varor mm

Livet i Bjäre förändrades. Hur stark den förändringen var blir tydlig när man tänker på hur vi reste *före* järnvägens tid.

Att resa före järnvägens tid?

I princip kunde vi välja mellan dessa fyra alternativ: 1) Till fots. 2) Med hästskjuts. 3) På hästryggen. 4) Med båt.

Vanligast var att färdas till fots. I våra lokala dokument finns många beskrivningar av hur bjärebor gick långa sträckor för att uträtta ärenden. Många gick för att leverera varor till marknaderna i Ängelholm eller andra orter. Min morfar, som var skräddare och bodde i Grevie, brukade gå till Helsingborg för att hämta läder och annat som han behövde i sin skomakeriverkstad.

I boken "Bjärebor berättar om Bjäre" berättar jag om hur den fattiga backstugeflickan, som bodde uppe på åsen (nära Himmelstorp) blev beordrad att gå till Ramsjö för att där försöka köpa - eller tigga - skadad fisk. Hade hon tur, kunde hon under vandringen även tigga sig till en bit mögelskadat bröd.

Det finns många berättelser av detta slag. Och det var vid en tid som inte ligger alls långt tillbaka. Det är sådana berättelser som ger anledning till tankar – inte minst i dessa dagar....

Marschhastigheterna

Det har beräknats att den som vandrade kunde tillryggalägga ca 6 km i timmen. Med hästskjuts gick det fortare: 7-19 km i timmen. Klev man upp på hästryggen och red gick det förstås fortare. Vi kan läsa om detta i berättelserna om postryttarna.

Mot bakgrund av allt detta kan man förstå vilket stort framsteg det var – framför allt för den som saknade tillgång till häst – när järnvägen kom. Trots att hastigheten på järnvägen under den första tiden inte var imponerande för nutida människor var det som vi kan läsa i skildringarna från den tiden: "Tågen rusade fram genom landskapet..."

Lovsånger och domedagsprofetior.

Inför utbyggnaden av järnvägsnäten i Europa var meningarna i högsta grad delade bland såväl allmänheten som journalister och författare. Jag tar med åtskilliga exempel om detta i boken. En författare som vi ju inte i första hand förknippar med järnvägsdebatt är den danske sagoföreljaren H.C. Andersen. Efter sin första resa på järnväg skrev han:

"Oh vilken andens storverk är inte denna uppfinning. ...." Mera H.C. Anderson-lovord i boken.

I England, som låg några årtionden före Sverige när det gällde järnvägsbyggandet, var det samma sorts debatt. Tågen skulle skrämma hästar och kor i sken. Gnistor från loken skulle sätta eld på skogen. Hönsen skulle släppa sina ägg i förtid och korna kalva för tidigt....

Världens första järnväg

med lokomotivdrift öppnades på 1820-talet mellan Stockton och Darlington i norra England. Banan var 41 km.

Det första loket på banan var byggt av George Stephenson.

Nämnde Stephenson kan du träffa i min bok. Där skildrar jag den stort uppslagna tävlingen mellan lokomotiven. Rättare sagt: dess konstruktörer. Segraren skulle belönas med uppdraget att leverera lok till den nyligen öppnade banan mellan Liverpool och Manchester. Tävlingen, som bevittnades av 10 000 entusiastiska åskådare, har ett visst svensk-intresse. En av de två tävlande var den svenska konstruktören John Ericsson. Hur det gick i tävlingen får du veta i boken.

Den första "riktiga" järnvägen, som hade såväl person-som godstafik och tidtabell, invigdes 1830. Sträckan var som nämnts Liverpool-Manchester.

Persontåg som drogs av hästar

hade dock funnits i England redan tidigare. Första järnvägen med "häst-drift" var på sträckan Swansea- Mumbles i Wales. Där hade man startat redan 1807. Annars var det framför allt i gruvor som man använde hästar för att dra vagnar på räls. Även detta träffar vi på i nämnda bok. Hästdragna vagnar fanns bl.a. i Höganäs.

Första järnvägen i Danmark

öppnades mellan Köpenhamn och Roskilde 1847. Kungen, Christian VIII, invigde, och i det närbelägna Tivoli i Köpenhamn framfördes för första gången H.C. Lumbyes Jernbanegalopp !!

Får jag lov...

Nu har du plågats så mycket med järnväg i detta brev att det är på tiden att bjuda på något annat.

Vad sägs om några historiska turer i dansens vivlar... Får jag lov....

5 scener om dans

Här och var i litteraturen och i andra dokument om Bjäres historia stöter man på dokument om ungdomar och dans. Dans var något som inte accepterades av alla.

Första scenen hämtar vi i V. Karup.

På 1860-talet gör prosten i Bjäre kontrakt en visitation i V. Karups församling.

I sin visitationsrapport skriver han:

*Särskilt under vintermånaderna brukar ungdomen under söndagsaftnar och –
nätter samlas till dansande och därmed följande otillbörlighet...."*

Vad prosten menade med "otillbörlighet" framgår inte i rapporten.

Nästa dansbild hämtar vi

från Sante Gudmundsson i Förslöv. Sante var en ivrig forskare i ämnet Bjäres historia. Han skrev flitigt. Här kan vi låna ett citat, som handlar om ungdomar och dans.

Sante skriver:

*När husbondefolket var bortbjudna på kalas hände det att ungdomarna i huset
bjöd in andra ungdomar till gården. Det kunde bli en trevlig kväll, då byns töser
och paugar samlades. Vi lekte och sjöng visor. Alltid var det någon, som hade
dragspel eller munspel med sig. Vi dansade Slätt, Runtenom, mazurka, polka,
galopp, fingerpolka,*

Dans och romantik vid ”Svårta Le”

I boken ”Strövtåg i Bjäres historia ägnade jag ett helt kapitel åt en skildring av dansglimtar från Bjäre under mer än ett århundrade. Bl.a. återgav jag Patrik Hallers skildring av hur ungdomar i byn samlades vid ett vägskäl för att umgås och dansa:

Vilken poesi låg det inte för de gamla från denna bygd över namnet Svårta le. Här fanns varken dansbana eller annat tingel-tangel men här samlades ungdomarna i gamla tider – drängar och åbosöner, pigor och åbodöttrar, dragna till varandra endast av mänsklig sympati.

Dansen uppstod spontant. Särskilt om någon hade ett munspel eller dragspel med sig.

Så flyttar vi fram till 1900-talet.

Vi gör ett besök i den i början på 1930-talet nya Restaurang Riviera i Båstad:

Här bjöds på dans till topporkestrar. Här framträdde den tidens stora artister – Alice Babs, Evert Taube, Povel Ramel, Sven Olof Sandberg, Ulla Billqvist m.fl. Modedanserna var foxtrot, tango och vals. Ännu dröjde dock danserna från 20-talet kvar. Charleston, Lambeth Walk m.fl.

Dans i Söderhavet.

Om dansen i ett annat dansställe – ”Söderhavet” – på 1940-talet berättade Börje Bengtsson. Han har själv varit musiker och har spelat till dans otaliga gånger på dansbanor i Bjäre med omnejd. Så här berättade Börje, vilket jag kunde vidarebefordra till läsarna av boken ”Strövtåg i Bjäres historia”.

Repertoaren bestod av foxtrot, slowfox och tango... När vi spelade vals var det lite speciellt. Pojken bjöd upp den flicka som han var särskilt intresserad av....

Så fortsätter Börje sin berättelse.

En annan berättare som jag kunde återge i boken är Olle Pålsson. Han har spelat i samma orkester som Börje Bengtsson och är utrustad med ett särskilt gott minne.

Tillsammans gav dessa båda herrar en levande skildring som nu finns på pränt i nämnda bok. (Se ”Min bokhandel”)

Dansen fortsätter

i boken ”Strövtåg i Bjäre historia” får vi göra besök på många dansplatser och dansbanor i Bjäre. Vi får glimtar från såväl dansgolvet som det som hände runt omkring. Kolla gärna om jag har glömt någon av bjärebygdens många kända och mindre kända, stora och små, platser där ungdomar samlats till dans under årens lopp. Skriv och berätta.

Tack för dansen....

...säger Kalle

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad
Tel. 0431-365332